

توندوتیژییه کی نیرینه یی

نیگناسیو رامونی

و/کامیل محمهد فخره داخی

ئهم شته له ئه وروپادا روودهدات له وئی ئه و توندوتیژییه یی له سه رده ستی هاوده میکی زور نزیك له دژی ژنان به ریوه ده چی کومه له زه هه ندیکی ترسناکی به خویوه دیوه، له وئی ئه و زبری و توندوتیژییه یی که دهره ق به ژنای ئه وروپای نیوانی ته مهنی (16 سال بو 44 سال) له ناو مالدئا نه خامده درئ و زیان و په ککه وتنی جهسته بیان پیده که به نیت، یان ده بیته هوی مردنیان نه وهنده رو داوه کانی ها توچوو نه خوشیی شیریه نجه زیانیان لینادات. هه رولاته و به بیی جیاوازیی خوی ریژه یی چاره ک، یان نیوه یی ژنان به ده ست خراییی مامه له کردنیانه وه ده نالینن. ئه وه تا له پور توگال ریژه یی (52.8٪) یی ژنان ده لین له لایه ن میرد یان نه ویندار، یان ها ورپی نیشته جیبوونیا نه وه توندوتیژییان به رامبه ر کراوه. له نه لمانیا ش بیاوان له روژیکدا به شیوه به کی تیگرایی چوار له وژنانه ده کوژن که له گه لیاندا ده ژن له به ریتانیا و له هه رسی روژ جاریکدا ژنیک له بارو دوخکی هاوشیوه دا به یه کجاری سه رده نیته وه له ئیسیانیا ریژه که وای لیدیت هه رچوار روژ جاریک ژنیک، واته سالی (100 ژن). له فخره نسه له مانیکدا شه ش ژن ده مرئ (واته هه ریئنج روژ یه ک دانه) هه مووی له نه نجامی ده ستر ریژییه کانی نیرینه وه (سییه کیان به چه قولیدان، سییه کی تر به ته قه لیکردن، پجیه کیان به خنکاندن و ده یه کیان به فله لاقه کردنی تامردن (1)).

له هه ریا نزه ده وله ته که یی به کیی ئه وروپادا (دیاره پیئش ئه وه یی فراوان بکریته وه و بییت به 25 ده وله ت) یتر له (600 ژن) له سالی کدا ده کوژن - واته به تیگرایی دووژن له روژیکدا - هه مووشی به هوی توندوتیژیی نیرینه یی ناو باز نه یی خیزانییه وه (2).

به لام که سی نمونه یی ده ستر ریژیکه ر ئه و که سه نییه که ئیمه بیرمان بوی ده چییت، به لکو ئه وه ش لادانیکی ئایدو لوزیانه یه که وا له هه ندی که س ده کات ئه م هه لوسته تا وانکارانه به سه ستینه وه به که سانیکی نه خوینده واری سه ر به ره چه له کیکی کومه لایه تی نا هه موازه وه.

هه له که ئالیزه دایه، باشترین نمونه ش له سه ر ئه مه تراژیدیای کوشتنی ژنه ئه کته ر (ماری ترانتینیان) بوو که له روژی شه شی نابی (2003) دا له سه رده ستی ها ورپی که یی خوی کوژرا، که ئه ویش ئه کته ریکی ناسراو بوو، راپورتیکی نه نجومه نی ئه وروپی ده یسه لمینیت که (به ره نجامه کانی توندوتیژیی ناوما لان له گه ل به رزبوونه وه یی ریژه یی داها ت و ناستی خوینده واریدا زور تر ده بن) هه روه ها نامارزه به وه ش ده دات که له هه لهنده دا (نیوه یی ئه وانه یی مامه له یی توندوتیژیی له گه ل ژناندا ده که ن له هه لگرانی پروانامه یی زانکویین) (3).

نامار هکان نامارزه به وه ده دن که له فخره نسه دا که سی ده ستر ریژیکه ر به زوری بیاویکه که به هوی پیشه که یه وه شتیک ده سه لاتی هه یه، ریژه یه کی زوریان له کادران (67٪) و (25٪) یان له کارمه ندانی بواری ته ندروستی و هه ندیکی تریان له ئه فسه رانی پولیس و سوپان (4).

بیرو که یه کی باوی تر هه یه ده لی توندوتیژیی له ولاته (نیرینه یه کانی) باشوری ئه وروپادا له وولاتانی باکور زورتره لیبه دا پیوسته ئه م بوچوونه ش راست بکه یه وه بو نمونه رومانیا له پیشره وه یی ئه و وولاتانه یی ئه وروپادا به که تاناستیکی مه ترسیدار توندوتیژیی له دژی ژن پیاده ده کریی تیایدا، له وئی له هه رسالی کدا له کوی په نجا ژن مردنی (12.62) یان به ده ستی ها و به شیکی نیریان ده بییت، که چی له لیستی ره شی ئه و وولاتانه دا که زورترین سه ختیان به رامبه ر به ژن تیدا به ریوه ده چییت، زور سه یه ناوی ئه و ولاته دیت که زورتر له هه رشوینیکی تر ریز له مافه کانی ژنان ده کریت، ئه ویش (فله لنده) به.

له فله لنده له سالی کدا له کوی یه ک ملیون ژن (8.56) یان له ناو باز نه داخراوه که یی خیزانی خویندا ده کوژن له یاش ئه و نه رویج (6.58) لوکسه مبورگ (5.56) دانیمارک (5.42) و سوید (4.59) و ناوی ئیتالیا و ئیسیانیا و پرتوگالی ش له خواره وه یی لیسته که وه یه.

ئهمه ش مانای وایه که ئه مجوره یی توندوتیژیی بلاوترین په تای جیهانییه و له هه مو وولات و کیشوره و ناوه نده کومه لایه تی و نابوری و ناینی و کله تورییه کاندای پیاده ده بن. بیگومان ئه وه ش روودهدات که ژنانیش له په یه وه ندیی خویندا له گه ل پیادا په تا بو توندوتیژیی به ن.

سه لماندنی بوونی که سانی جه لاد له ناوژناندا هه رگیز گریمانی بو بلاوو بوونه وه یی ئه و وینه یی ئه شکه نجه دانانه نه چوه که چه ند ژنیک سهر باز له زیندانی ئه بوغریبی عیراق ئه شکه نجه یی کومه له زیندانییه کی نیریان داوه (5).

هه روه ها ده کریی باس له وه ش بکه ین که په یه وه ندییه سیجوالیتییه کانی ش له خلتی توندوتیژیی خاوین نه کراونه ته وه، به لام له زورییه یی هه ره زوری باره کانی ئه م په یه وه ندییانه دا ژنان له ریزی قوربانییه کانی.

ئهم توندوتیژییه یی که سه رده مانیکی دو پروریزه ریکخراوه کانی ژنان هه ول ده دن سه رنجی فه رمانره واکانی بو رابکی ش (6) له سه ر ناستی جیهانی هینده که له که بووه که ئیتر پیوسته به پیشیلکارییه کی سه ره کیی مافه کانی مروقه دابنریت و له سه ر ناستی ته ندروستی گشتیش به گه رفتیکی گه وره بدریته قه له م.

مه سه له یی توندوتیژیی هه رته نها له ناستی ده ستر ریژیکه رنه سه ر جه سته دا ناوه ستییت یا نه و ده ستر ریژییه کوشنده ش بییت، به لکو پیوسته هه ر به هه مان جاو سه یری توندوتیژیی ده رونی و هه ره شه و ترساندن و درنده یی سیکیسیش بکری، زورچار هه مو ئه م بارانه یی توندوتیژیی به یه که وه کوده بنه وه.

زورچار به هانه یی گوینه دانی ده سه لاته کان به م توندوتیژییه ئه وه بووه که له ناوچه ره می مالی قوربانییه که دا ده کری، که واته ده بی له ناو پولی گرفته تابه ته کاندای سه یری بکری.

دیاره پیشاندانی ئه م هه لوسته بو خودزیننه وه یه له دریزکردنی ده ستی کومه ک بو که سانیک که له به ر مه ترسیدان. دیاره ئهمه ش بوچونیکه له (که تن کردن) نزیك ده بیته وه، چونکه هه موو که س ده ژانیت که شتیک تابه ت بوو، سیاسییش ده بی و ئه مجوره توندوتیژییه ش ره نگدانه وه یی کومه له په یه وه ندییه کی ناهاوسه نگی میژووی نیوانی بیاوو ژنه و بو ئه وسیستمه پاتریارکییه ده که ریته وه که له سه ر بیروکه یی (نرمبوونی سروشتی ژن) و (زالیی

بایولۆژییانهی پیاو)راوهستاوه.ئهوه ههڕههه سیستهمیه که توندوتیژی بهرپا دهکات و واش پیویسته ههموو نهویاساانه ههلهوشینرین که بهم سیستهمهوه گریدراون.
زۆر کهس له بهرتهوه ریگری بیشتان دهات که گوایه ئهوه مهسهلهیه کاتیکی دریژی دهوی، ئهیه کهوابی بو ههڕهسته نهکهوینه دهست ییگردن؟، وهک ئهوهی که زۆری ریخراوهکانی ژنان داوادهکن باداگایهکی نیودهولهتی تایبته بهتوندوتیژی دژی ژنان دروست بیه.

بهراویزهکان:

(1) راپۆرتی (هه نرپۆن) وه زارهتی ته ندروستیی فه ره نسه - باریس شوپاتی 2001 ههروهه بروهه:

(2) 2002 (Elisabeth kulakowska) Brutalite sexiste dans le huis clos familial

(2) بروانه راپۆرتی

combat pour Metre fin a la violince contre les femmes, un auyordhui,

(3) Olga Keltsova, Rapport a l'Assemblee parlementaire sur les violences domestiques conseil de l'Eorpe, strasbourg-sept 2002

(4) بروانه خالی (1)

(5) Gisele Halimi, Tortionnaire, nom feminin paris 18 juin 2004

(6) بو نمونه بروانه دهقی (توندوتیژی دژی ژنان: له سهه جیهانه کهی تر پیویسته بکهوئته خوئی) که له کانوونی دووه می 2002 دا له (پورتوئه لیگری) له دیداری کومه لایه تی جیهانیدا له لایه ن (کاروانی جیهانیی ژنانه وه) خوینراوه ته وه له سهه نه م مالیه رش ههیه:
www.marchmondiale.org

سهه چاوهی وه رگرتی نه م با به نه: ئینته ریت

http://WWW .mondploar.com